

RÉGIBB NYOMDÁINK PRODUKCIÓJÁRÓL

LUBIK ZOLTÁN

Az a hatalmas mű, mely régibb könyvészetünknek úgy alapját, mint egyszersmind hatalmas épületét is képezi és a mely a nyomdászati produktumok pontos felsorolásával egyszersmind a magyar nyomdásztörténetnek is hatalmas kincses tárháza: *Szabó Károly Régi magyar könyvtára*, még ma sincs a mi nyomdásztörténetünkre nézve teljesen értékesítve. Így például még az sem jutott eszébe senkinek, hogy egy kis utánjárással a több mint *négyezer* ott leirt művet számbavéve, kimutatná, hogy *minden egyes régibb nyomdászkra* (1473-tól 1711-ig) körülbelül mennyi produktum esik azokból.

Ez a kis statisztika egyik lényeges és érdekes részét képezhetné a mi nyomdásztörténetünknek, mivel lehetőleg elénkbe tárná az egyes régi nyomdászok tevékenységét. — Tudósaink ezt a statisztikát nem csinálták meg; nekünk pedig csupán egy kis *szorgalom* kellene hozzá, hogy megcsináljuk.

Fraknói és *Hellebrant* tudósaink több érdekes kimutatást készítettek már Szabó e jeles művéből s mi az ő összeállításuk nyomán e sorokban csupán azt akarjuk kiemelni s újabb csoportosításban is bemutatni, a mi régibb nyomdáink működésére és termelésére vonatkozik.

Tudnunk kell, hogy Szabó műve mintegy *kétszáz év* történetére vonatkozik, t. i. az 1473-ik évet, nyomdászatunk feltűnési évét nem tekintve, az 1530—40-es évektől (a mely tulajdonképen nyomdászatunk eleje) az 1711-ik évig terjednek adatai.

Szabó két kötetében ez időről mintegy *négyezer kétszáz* régi magyar és nem magyar nyelvű magyarországi nyomtatványt találunk felsorolva, mely a később fölfedezett *háromszáz ötven* adalékkal együtt 4500 körül állhat. Ezeknek több mint negyede (1500 körül) unikumszámba megy, azaz régi könyveink közül (nem számítva azokat, a melyek elvesztek) minden negyedik *csak egy példányban* van meg; ez unikumok több mint fele (900 körül) a budapesti és kolozsvári nagyobb könyvtárakban föltalálható. Ezen 4500 régi nyomtatvány közül mintegy 300 (többnyire magyar) *külföldi* nyomdában nyomtatott; még pedig mintegy 150 esik *Bécsre*, 100 a különféle *németországi* nyomdákra, 50 *holland* és *lengyel* nyomdákra.

Ha Szabó két kötetének alapján s a 350 adalékot is beosztva, eme kétszáz évi nyomdászati tevékenységünket, átlag 4400 művet véve fel, az egyes nyomdászati központok szerint beosztjuk, első pillanatra meglepő eredményekre jutunk, melyeket csakis hazánk akkori történeti viszonyaiból magyarázhatunk meg. A Szabó művéhez utólag jött mintegy 350 adalék a *Magyar Könyvszemle* 1878—94-ig terjedő köteteiben

Kedvező fizetési feltételek.

Perütöntőde

Galvanoplasztika

Tömöntőde

— Könyv- és

Czímбетük —

✦ Kizárások

✦ Ékítmények ✦

Körzetek

Lessing Oszkár

BÉCS, III., Custozzagasse 5. sz.

Folyton nagy raktár a legjobb anyagból készült modern betűkből, rézleániákból, fafelszerelvényekből, plakátbetűkből.

Új és használt gépek a legjobbhírű gyárákból.

Ajánlja magát

nyomdák teljes berendezésére.

MINTAKÖNYV,

KÖLTSÉGELŐIRÁNYZAT

INGXEN...

van leírva, melyeket azonban én az egyes nyomdák szerint szintén beosztottam s a Fraknoi és Hellebrant által felvett adatokhoz csatoltam.

Ez adatok alapján látjuk, hogy régibb nyomdáink közül legtöbbet termelt *Lócse*, 798 művet (legtöbbet a két *Breuer*, *Lörincz* és *Samuel* alatt 1623—1700-ig). Azután következnek *Nagyszombat* 695 művel, *Kolozsvár* 555 művel, *Debreczen* 392-vel. Az ötödik *Bártfa* (244 mű), aztán *Kassa* (238), *Nagy-Szeben* (227), *Brassó* (203); a legtöbb magyar művet nyomtatta *Kolozsvár* 360-at; a legtöbb idegent *Lócse* 524 és *Nagyszombat* 521-et.

Lássuk különben ez első kétszáz év munkásságát részletesebben a mellékelt összeállításban:

1530—40-től 1711-ig.

Egyes nyomdák	Összes produkczió	Ebből	
		magyar	idegen (latin)
Lócse	798	274	524
Nagyszombat	695	174	521
Kolozsvár	555	360	195
Debreczen	392	282	110
Bártfa	244	81	162
Kassa	238	89	149
Nagy-Szeben	227	37	182
Brassó	203	2	201
Pozsony	144	50	94
Gyula-Fehérvár	126	46	80
Nagyvárad	117	71	46
Sárospatak	96	61	35
Zsolna	52	3	49

Az idegenajkú könyvek között legtöbb természetesen a latin nyelvű; sorrendben következnek azután a németnyelvűek, végre a tót- és oláhajkúak s egy-

néhány görögszövegű. Közelebbi áttekintést nyújt a következő táblázat:

Legtöbb magyar mű esik	Legtöbb idegen (latin)
Kolozsvár 360	Lőcse... .. 524
Debreczen 282	Nagyszombat 521
Lőcse 274	Brassó 201
Nagyszombat 174	Kolozsvár 195
Kassa... .. 89	Nagy-Szeben 182
Bártfa... .. 81	Bártfa... .. 162
Nagyvárad 71	Kassa... .. 149
Sárospatak 61	Trencsén... .. 112
Pozsony 50	Debreczen 110

Jegyezzük meg végül e számokhoz, hogy legalább 300 olyan régi művünk van, mely vagy hely megnevezése nélkül jelent meg, vagy úgy megsérült, hogy a nyomtatási helyet meghatározni nem lehetett. Van továbbá több oly régi művünk is, melyek nyomtatási helyét tudjuk ugyan, de ma már nem találhatók, nyomuk veszett.

Mindezek daczára azonban sok üdvös tanulságot tár elibénk régebbi nyomdászatunknak itt feltüntetett produkeziója.

